

Rapport deputaten voor de pastorale zorg aan doven en slechthorenden

Generale Synode van de Gereformeerde Kerken Ede 2014

Het auteursrecht van deze tekst berust hetzij bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland. Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact opgenomen worden met het deputaatschap administratieve ondersteuning via: dao@gkv.nl.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op wat voor manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

1	Inleiding	3
2	Verslag van werkzaamheden	3
3	Samenwerking met het dovenpastoraat met andere kerken	4
	- Verkenning	5
	- Samenwerken met andere christenen	5
4	Budget	7

Bijlagen

1.	Opdracht GS Harderwijk 2011	8
2.	Voorstel nieuwe opdracht	8
3.	Samenstelling deputaatschap en rooster van aftreden	10
4.	Voortgangsverslagen	10
5.	Geschiedenis	10
6.	Huishoudelijk reglement IDP	12
7.	Samenwerkingsovereenkomst	14

Deputaten zijn aangesteld voor de pastorale zorg aan dove en slechthorende mensen in de Gereformeerde Kerken. Met name de groep *dove*, gebarende gemeenteleden hebben speciale zorg nodig. Omdat zij bijna alleen bereikt kunnen worden via gebaren. Daarvoor is de speciale predikant voor doven en slechthorenden noodzakelijk. Hij kan Gods Woord naar hen toe brengen in hun eigen taal. In allerlei verschillende situaties.

Deputaten zijn er niet alleen met het oog op het pastoraat aan de dove mensen in de kerk. Maar ook voor de ondersteuning van de pastorale verzorging van *slechthorende* mensen. Voor deze doelgroep is er een Handreiking met concrete aanbevelingen gepubliceerd ten behoeve van onze gemeentes en hun ambtsdragers.

Tevens is er sinds begin 2013 de website www.doven.gkv.nl. Deze heeft een besloten gedeelte voor leden van de doelgroep en degenen die bij hen betrokken zijn. Dat vervangt het vroegere contactblad binnen de kring van doven.

2 Verslag van de werkzaamheden

We beginnen met persoonlijk wel en wee omdat het invloed had op de uitvoering van het werk. Deputaten zijn getroffen doordat hun mededeputaat en beoogde voorzitter, ds. Erik Oostland jong overleed. De secretaris is gedurende 2013 door ziekte belemmerd in zijn werkzaamheden. In 2011 deden bijzondere gezinsomstandigheden en in 2012 ziekte een aanslag op de dovenpredikant ds. Tjerk van Dijk.

In de periode 2011-2013 is het werk, met enige belemmeringen door genoemde persoonlijke omstandigheden, doorgegaan. Deputaten hebben regelmatig vergaderd. Zij hebben de dovenpredikant met raad en daad terzijde gestaan en begeleid.

Via jaarrapporten die op de website van de GKv gepubliceerd worden, de informatiefolder waarin deputaatschappen zich presenteren en op de website doven.gkv.nl presenteren deputaten zichzelf en het werk voor de doven aan de kerken. Regelmatig hebben deputaten overlegd met Dit Koningskind. De dovenpredikant overlegt maandelijks met de dovenconsulent van deze organisatie.

Vanaf zomer 2012 heeft het contact met het Interkerkelijk Dovenpastoraat (IDP) waarin de CGK, NGK en de PKN samenwerken in de pastorale verzorging van doven deputaten intensief beziggehouden. Er zijn verkennende gesprekken geweest met een afvaardiging van het IDP. De doven zijn geïnformeerd over het werk van het IDP, zowel schriftelijk als later door de dovenpredikant na afloop van een aangepaste dienst in elke regio. De doven is gevraagd hoe zij aankijken tegen samenwerking. (Meer hierover in hoofdstuk 4 en een bijlage). In maart 2013 hebben deputaten een vergadering belegd met de vijf regionale commissies.

De dovenpredikant is gedurende de verslagperiode voorgegaan in aangepaste diensten verspreid in het hele land en in dovendiensten in Groningen. De belangstelling voor de aangepaste diensten neemt in bijna alle regio's af. Toch blijven deze van belang voor de doven, maar ook voor slechthorenden omdat alles gebeamd wordt. De afnemende belangstelling is een punt van aandacht voor de dovenpredikant en deputaten. Het was onderwerp van gesprek op de vergadering met de regionale commissies. In de speciale dovendiensten wordt in gebaren gesproken en niet alles meer gebeamd. De doven vinden dit prettiger. Het pastoraat ging door met persoonlijke aandacht van de dovenpredikant voor de doven. Nieuwe communicatiemiddelen als whatsapp en facebook zijn prachtige instrumenten voor het contact met de doven. Catechisaties zijn meestal individueel. Een dove jongeman vond de weg naar de kerk terug en een vrouw van huis uit rooms-katholiek heeft belijdenis gedaan. De dovenpredikant verzorgt Bijbelcursussen in de drie regio's. De dovenpredikant werkt ook aan materiaalontwikkeling. Zijn Bijbelstudies bij de dvd's Rndom Jezus, 1 Gelijkenissen en 2 Wonderen zijn online beschikbaar gekomen.

Hij heeft als theoloog zijn bijdrage mogen leveren aan de totstandkoming van de Gebaren Bijbel, Kerk & Geloof. De dvd ervan met meer dan 800 gebaren, waarvan zo'n 500 nieuwe, is in december 2013 gepresenteerd. De gebaren zijn ook opgenomen in het Online Gebarenwoordenboek. Verder is ds. Van Dijk als adviseur betrokken bij de vertaling van de Bijbel door het NBG en Wycliff in Nederlandse Gebarentaal.

Er werden ook opdrachten niet uitgevoerd. Het onderzoek of de eis dat gehandhaafd moet blijven dat de dovenpredikant zich in Zwolle-Zuid vestigt, is blijven liggen omdat dit de afgelopen jaren niet urgent was. De opdracht om de instructie aan te passen vanwege het loslaten van het exclusieve standpunt van integratie in een horende gemeente, is geparkeerd hangende de mogelijke samenwerking met het IDP.

Voor meer uitvoerige rapportage over onze werkzaamheden verwijzen we naar de jaarrapporten 2011, 2012.

(<http://www.gkv.nl/organisatie/generale-synode/jaarrapporten-2011-14/>)

3 Samenwerking in het dovenpastoraat met andere kerken

Deputaten kregen ook de volgende opdracht: 'Zij onderzoeken de mogelijkheden tot nauwere samenwerking in het dovenpastoraat met CGK, NGK en anderen'. Deze opdracht is nieuw vergeleken met de opdracht die eerdere synodes verstrekten. Deputaten zijn er vanaf de zomer 2012 mee aan de slag gegaan¹.

Verkenning

Naar aanleiding van deze opdracht hebben deputaten contact gezocht met het IDP. Sinds januari 2013 zijn twee verkennende gesprekken gevoerd waarin duidelijk is geworden waar het IDP voor staat. Het huishoudelijk reglement van het IDP noemt als zijn uitgangspunt: 'Ten aanzien van de dove leden van de gemeente van Christus gestalte geven aan de opdracht van Jezus: "Weid mijn schapen".' 'Het doel van het IDP is het bevorderen dat dove gemeenteleden een eigen, volwaardige plaats in de kerk (kunnen) innemen.' En 'daar de verantwoordelijkheid voor de pastorale zorg in de gemeente primair berust bij de kerkenraad in de woonplaats van de dove, stimuleert en adviseert het IDP de kerkenraden bij het vervullen van deze opdracht en verleent hen zo nodig hulp hierbij.' In de overeenkomst van de deelnemende kerken is bepaald dat 'de geestelijke verzorging van de doven dient te geschieden op basis van Schrift en belijdenis.' (Beide documenten zijn als bijlage toegevoegd.)

De christelijke gereformeerde broeders die deel uitmaken van het IDP hebben ons in de gesprekken duidelijk gemaakt dat zij zeer tevreden zijn over de samenwerking in het IDP en dit samenwerkingsverband niet zullen verlaten terwille van een mogelijk samenwerkingsverband van CGK, GKv en NGK. Ook hebben de NGK zich juist dit jaar (2013) officieel aangesloten bij het IDP. Een dove jongerenwerkster uit hun kring die parttime voor het IDP werkt, vormt hun personele bijdrage. Dit betekent voor ons dat een samenwerkingsverband van CGK, GKv en NGK uitgesloten is.

Samenwerken met andere christenen

Het aantal doven in de GKv is met ongeveer 50 (op plusminus 45 adressen) stabiel sinds we in 1993 besloten tot het beroepen van een dovenpredikant. Deze groep is klein. En bij de doven in het algemeen en bij dove leden van onze kerken is de behoefte aan contact met andere dove christenen alleen maar toegenomen. In de praktijk is er al meer contact tussen GKv- en andere dove gereformeerden/christenen/kerken. Zo worden dovendiensten in

¹ Een stukje geschiedenis die eraan voorafging staat in bijlage 5 'Geschiedenis'.

Groningen en aangepaste diensten in Terneuzen door dove christenen van verschillende kerken bezocht. Jonge dove gemeenteleden hebben uit behoefte aan contact met christelijke, dove leeftijdgenoten samen met andere Bijbelgetrouwe dove jonge christenen de jaarlijkse ontmoetingsdag Jocday georganiseerd. Met als doel: elkaar ondersteunen in het leven als kinderen van God.

De basis

Deputaten schreven al dat in de gesprekken met het IDP duidelijk geworden is wat het uitgangspunt bij de samenwerking in het IDP is: we staan op basis van Schrift en belijdenis en we houden rekening met principiële bezwaren bij verschillen. In de gesprekken is duidelijk geworden hoe dit is uitgewerkt.

- a. Bij het zoeken/beroepen van een dovenpredikant hebben de drie kerken vetorecht.
- b. Er worden geen vrouwelijke dovenpredikanten benoemd.
- c. Er zijn twee vrouwelijke dovenpastores; zij zijn allebei NGT-vaardig (Nederlandse Gebarentaal, dus niet alleen NmG, Nederlands met ondersteunende Gebaren); zij zijn beide niet als predikant bevestigd; zij hebben daarom een speciale aanstelling om voor te gaan in speciale dovendiensten; zij mogen geen sacramenten bedienen; zij mogen niet voorgaan in aangepaste diensten voor doven en slechthorenden.
- d. Wanneer in een aangepaste dienst in een plaatselijke kerk een vrouwelijke predikant voorgaat, wordt er in dezelfde regio ook een aangepaste dienst georganiseerd waarin een mannelijke predikant voorgaat.
- e. Wanneer in een aangepaste dienst in een plaatselijke kerk een avondmaalsviering is waarin kinderen worden toegelaten aan tafel, wordt in dezelfde regio ook een aangepaste dienst georganiseerd met een avondmaalsviering waarin geen kinderen worden toegelaten aan tafel.
- f. Wanneer in een aangepaste dienst een sacramentsbediening plaats vindt, gaat er geen vrouwelijke predikant voor.
- g. Wanneer in een aangepaste dienst in een plaatselijke kerk een vrouwelijke ouderling de kerkenraadsmededelingen doet en de voorganger 'opleidt', wordt hiertegen geen bezwaar gemaakt. Door de drie samenwerkende kerken is afgesproken dat de dienst wordt georganiseerd volgens de plaatselijke regels. Maar wanneer een predikant hiertegen principieel bezwaar heeft, hoeft hij niet in deze gemeente voor te gaan.
- h. In geval van onschriftuurlijke preken kan bezwaar ingediend worden bij die betreffende voorganger, de kerkenraad van de plaatselijke kerk en de regionale dovencommissie (IC). Bij weigering tot verandering mag deze predikant niet meer voorgaan. (Dit is volgens het CGK-deputaatschap in veertig jaar samenwerking één keer voorgekomen.)
- i. De kerkenraad van de gemeente waaraan de dovenpredikant officieel is verbonden, is verantwoordelijk voor zijn leer en zijn leven (net als bij alle predikanten in de GKv, PKN, CGK en NGK).
- j. Er zijn drie dovenpredikanten (2 PKN en 1 CGK), zij hebben elk een regio van het land (Noord-Midden-Zuid) en hebben de zorg over alle doven uit de drie kerkgenootschappen in hun eigen regio.
- k. In totaal hebben zij de zorg over ongeveer 1.100 dove mensen. (Op papier. In de praktijk veel minder)
- l. Zij verzorgen voor deze dove mensen vooral het crisispastoraat. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van dove mensen in het pastoraat en van eigen horende ambtsdragers met een tolk.
- m. Naast de pastorale taak gaan de dovenpredikanten ook voor in speciale dovendiensten en aangepaste diensten voor doven en slechthorenden, verzorgen ze de catechese aan dove jongeren, Bijbelstudie cursussen/materiaal voor doven en voorlichting aan gemeentes met doven.
- n. Iedere dovenpredikant wordt betaald door zijn eigen kerkgenootschap.

Inmiddels woont de voorzitter van DD&S als waarnemer de vergaderingen van de beleidsgroep van het IDP bij. Al langer neemt onze dovenpredikant deel aan de vergaderingen van de stuurgroep van het IDP die onder andere tot taak heeft het beleid in de praktijk te vertalen. We willen ons op die manier nog meer laten informeren over het reilen en zeilen van het IDP.

Voor- en nadelen van samenwerken

Voordelen

Aan de samenwerking zijn voordelen voor de doven: (1) meer contact met andere dove gereformeerden, (2) meer oog voor de veelzijdigheid van de gereformeerde/christelijke leer en kerken en mensen, (3) meer mensen om de taken in de dovenwereld over te verdelen. Er zijn ook voordelen voor de dovenpredikant: (1) meer contact met collega's, minder eenzaam werk, (2) efficiënter werken (preken en Bijbelstudies e.d. vaker te gebruiken). Daar komt nog het voordeel voor doven en dovenpredikant samen bij, namelijk de gelegenheid om het gereformeerde geluid uit te dragen. Voor de GKv samen is er een klein financieel voordeel in het geval de dovenpredikant minder kilometers hoeft te maken of de kilometers volledig vergoed worden door de PKN.

Nadelen

Er kleven voor de doven ook nadelen aan de samenwerking: (1) mogelijkheid van beïnvloeding met niet-Bijbels gedachtegoed, (2) minder contact met de eigen (GKv)doven. Voor de dovenpredikant is een nadeel dat hij veel meer dove mensen heeft te bearbeiten, minder 'regulier' pastoraat zal doen.

Overwegingen

De voordelen zijn groot, zowel voor de doven als voor de dovenpredikant. Het eerstgenoemde voordeel voor de doven legt gewicht in de schaal. Want doven integreren ondanks alle inspanningen die daarop gericht zijn, moeilijk in een horende gemeente. Altijd is er de taalbarrière met het cultuurverschil tussen doven en horenden. Doven kunnen in het gesprek met andere doven hun eigen taal spreken en ze leven in dezelfde cultuur. Veel doven investeren steeds minder in landelijke contacten in eigen kring. Een aantal landelijke activiteiten is om die reden op verzoek van de doven afgeschaft. Voor de overblijvende activiteiten is steeds minder animo, omdat je steeds dezelfde kleine groep mensen ontmoet en omdat de organisatie op steeds dezelfde mensen neerkomt. Steeds meer doven ontmoeten nu reeds buiten de GKv veel andere (gereformeerde) christenen. Dit wordt versterkt door deelname in het IDP.

Het nadeel van de mogelijke beïnvloeding met niet-Bijbels gedachtegoed is zeer beperkt. Want de dovenpredikanten van het IDP werken alle op basis van Schrift en belijdenis. En de doven hoeven niet naar een aangepaste- of dovendienst te gaan met een voorganger (dus niet dovenpredikant) die niet op deze basis werkt. Ook kunnen bezwaren tegen onschriftuurlijke uitingen worden ingebracht.

Toetreding van de GKv tot het IDP kan het gereformeerde karakter van het IDP versterken. Want de samenstelling van de beleidsgroep is dan 5 leden uit de PKN, 3 uit de CGK, 3 uit de NGK en 3 uit de GKv.

Ook de voordelen dat de dovenpredikant in een team kan samenwerken en zijn werk een breder bereik heeft, tellen. Dat hij ongeveer 50 pastoranten op zo'n 45 adressen verspreid over het hele land heeft, brengt veel reistijd en kosten met zich mee. Regionaal werken maakt de afstanden kleiner zodat er meer tijd is voor het eigenlijke werk.

Maar het is voor onze dovenpredikant een grote stap van 50 pastoranten nu naar ongeveer 330 straks (in ieder geval op papier. In de praktijk ligt het anders), ook al wordt het nadeel deels opgevangen door kortere reistijden. De 3 predikanten van het IDP, van wie één een aanstelling heeft van 0,5fte, spreken op dit moment over een zware werklast. Die wordt minder bij toetreding van de GKv met één dovenpredikant. Ook kunnen vier

dovenpredikanten zich differentiëren. Wel gaan ze alle vier voor in aangepaste en dovendiensten, verrichten ze pastoraat en geven ze catechese. Maar in het maken van materiaal voor catechese en cursussen kunnen zij passend bij hun mogelijkheden en interesses ieder verschillende dingen aanpakken. Dit alles gaat ervan uit dat de PKN predikanten blijven inzetten voor 1,5 fte en de CGK en de GKv ieder voor 1 fte.

Het betekent ook een grote verandering voor de doven als zij in plaats van de dovenpredikant met wie ze al meer dan tien jaar te maken hebben, een andere dovenpredikant krijgen, die in hun regio werkt.

De doven zijn hierover geraadpleegd. De dovenpredikant heeft met een lid van het Deputaatschap in de verschillende regio's in een samenkomst na afloop van een aangepaste dienst, verteld over de samenwerking met het IDP. De meeste doven vinden dat de nadelen wegvallen tegen de voordelen.

Praktisch

Het werk van DD&S zal door de samenwerking met het IDP veranderen omdat een deel van het huidige werk binnen het IDP zal worden gedaan. DD&S willen de bestaande regelingen en instructies voor zover nodig aanpassen aan de nieuwe situatie.

Samengaan met het IDP heeft ook gevolgen voor onze vijf regionale commissies die verantwoording schuldig zijn aan de particuliere synode. Bij het IDP zijn regionaal Interkerkelijke Commissies (IC). De werkzaamheden van onze regionale commissies en die IC's zijn met elkaar te vergelijken. Onze regionale commissies kunnen opgaan in de IC's. Nu moet toch de organisatie van onze regionale commissies anders geregeld worden vanwege invoering van de nieuwe Kerkorde.

Voorstel

In tientallen jaren zijn onze doven met de dovenpredikant een eigen gemeenschap gaan vormen. Door onze eigen aangepaste diensten en dovendiensten, onze eigen regionale commissies en landelijke activiteiten. Toetreden tot het samenwerkingsverband van het IDP is een grote verandering voor de kerken, voor de doven en de dovenpredikant. Deputaten zijn ervan overtuigd dat dit nodig is. En zij stellen de synode voor hen te machtigen een samenwerkingsovereenkomst met de andere deelnemers in het IDP af te sluiten.

In Bijlage 2 wordt over het samenwerkingsverband van het IDP een conceptbesluit geformuleerd.

4 Budget

Gezien het directe verband met de persoonlijke levenssfeer van de dovenpredikant, rapporteert ons deputaatschap zeer beperkt over de financiën. Voor de volgende jaren heeft ons deputaatschap de volgende bedragen gevraagd:

2015: € 111.000,-- , 2016: € 112.500,-- , 2017: € 114.000,--.

De Generale Synode Harderwijk 2011 heeft voor 2014 een bedrag van € 114.500,-- goedgekeurd.

Aan deputaten financiën en beheer is een gedetailleerd overzicht verstrekt dat onderwerp is geweest van overleg. Deputaten F&B hebben op basis daarvan ingestemd met onze meerjarenbegroting.

1 Opdracht GS Harderwijk 2011

De GS Harderwijk 2011 heeft deputaten de volgende instructie gegeven:

- a. zij regelen en begeleiden de speciale toerusting van de predikant;
- b. zij staan de predikant met raad en daad terzijde; zij begeleiden hem; zij zien toe dat hij de hem gegeven instructie uitvoert, op dezelfde manier waarop ouderlingen toezien op de ambtsdienst van hun medeamtsdragers, volgens artikel 21 KO;
- c. zij behandelen eventuele klachten uit het midden van de kerken over het functioneren van de predikant. Zij mogen die klachten alleen in behandeling nemen als de klagende instantie eerst zelf geprobeerd heeft met de predikant tot een oplossing te komen. In zaken die leer of leven van de predikant raken, houden zij zich aan wat daarover in de instructie voor de kerk te Zwolle-Zuid is vastgesteld (Acta GS Ommen 1993, art. 42);
- d. zij proberen samen met de predikant de pastorale verzorging van de dove en slechthorende gemeenteleden te stimuleren en te coördineren. Zij voorzien de predikant van de communicatieapparatuur die hij voor zijn werk nodig heeft;
- e. zij informeren de kerken regelmatig over het dovenpastoraat en onderhouden goed contact met de in het land bestaande dovencommissies en de dovenconsulent van Dit Koningskind;
- f. zij onderzoeken de mogelijkheden tot nauwere samenwerking in het dovenpastoraat met CGK, NGK en andere;
- g. zij vergaderen als regel vier keer per jaar. Zij wijzen uit hun midden een voorzitter en secretaris aan. Ook dragen ze een penningmeester voor om door de synode benoemd te worden. De voorzitter fungeert als samenroeper. Deputaten nodigen in de regel de predikant voor doven en slechthorenden uit. Hij mag als adviserend lid aan de vergaderingen deelnemen. Ook een afgevaardigde van de kerkenraad van Zwolle-Zuid kan uitgenodigd worden als adviserend lid, wanneer de deputaten of de dovenpredikant of de raad van Zwolle-Zuid hierom vragen;
- h. zij onderzoeken of er middelen voorhanden zijn om Bijbel en belijdenis zo dicht mogelijk bij de dove en slechthorende broers en zussen te brengen;
- i. zij stimuleren de dovenpredikant contacten te onderhouden met dove en slechthorende christenen en hun dovenpredikanten buiten de Gereformeerde Kerken in Nederland, waar dit mogelijk is;
- j. als er een vacature voor dovenpredikant ontstaat, dan handelen zij naar de instructie van de GS Ommen 1993 (Acta art. 42, Besluit 6);
- k. zij rapporteren aan de volgende generale synode;
- l. zij onderzoeken of de eis gehandhaafd moet blijven dat de dovenpredikant zich in Zwolle-Zuid vestigt;
- m. zij passen de instructie aan vanwege het loslaten van het exclusieve uitgangspunt van integratie in horende gemeentes.

2 Voorstel nieuwe opdracht

Besluit 1:

1. deputaten te machtigen toe te treden tot het Interkerkelijk Dovenpastoraat (IDP), het samenwerkingsverband van de Werkgroep voor het Dovenpastoraat van de Protestantse kerk in Nederland, de Deputaten Pastoraat in de gezondheidszorg van de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Commissie Dovenpastoraat van de Nederlands Gereformeerde Kerken voor de geestelijke verzorging van doven onder de voorwaarden dat goede geestelijke verzorging van de doven in de GKv gewaarborgd is;

2. geeft deputaten de opdracht in overleg te treden met het Interkerkelijk Dovenpastoraat over de af te sluiten overeenkomst en als er overeenstemming bereikt is, de overeenkomst te ondertekenen;
3. dove broeders en zusters in de GKv te verwijzen naar de gezamenlijke kerkdiensten van het IDP in de CGK, GKv en PKN;
4. de overgang van de regionale commissies naar de Interkerkelijke Commissies (IC's) te begeleiden;
5. de dovenpredikant te begeleiden bij de overgang naar werken binnen het IDP;
6. de bestaande regelingen en instructies aan te passen bij deze samenwerking.

Gronden:

- 1 het toegenomen inzicht dat aan de geestelijke verzorging van de doven binnen het IDP de eis gesteld wordt dat deze geschiedt op de basis van Schift en belijdenis en het toegenomen inzicht in de doelstelling van het IDP en de manier van samenwerken van de drie kerken (PKN, CGK en NGK) in het IDP;
- 2 de ervaring van de CGK die voor goed, gereformeerd dovenpastoraat al meer dan veertig jaar zonder bezwaren of moeite van harte samenwerken met de PKN in het IDP;
- 3 dove broeders en zusters in onze kerken vormen een zeer kleine groep en integreren moeilijk in een horende gemeente; daardoor hebben zij in toenemende mate behoefte aan en zoeken zij reeds in de praktijk contacten met andere (gereformeerde) christenen; door deelname aan aangepaste diensten en dovendiensten van het IDP kunnen zij meer in contact komen met andere dove christenen;
- 4 de dovenpredikant die altijd ten behoeve van een kleine groep doven in het hele land werkte moet omschakelen naar de bearbeiding van een grotere groep in een regio;
- 5 bestaande regelingen en instructies moeten passen bij de nieuwe situatie van samenwerking in het IDP.

Besluit 2:

de instructie voor het deputaatschap pastorale zorg aan doven en slechthorende vast te stellen.

Instructie deputaten pastorale verzorging doven en slechthorenden (cursief de nieuwe elementen):

- a. zij regelen en begeleiden de speciale toerusting van de predikant;
- b. zij staan de predikant met raad en daad terzijde; zij begeleiden hem; zij zien toe dat hij de hem gegeven instructie uitvoert, op dezelfde manier waarop ouderlingen toezien op de ambtsdienst van hun medeambtsdragers, volgens artikel 21 KO;
- c. zij behandelen eventuele klachten uit het midden van de kerken over het functioneren van de predikant. Zij mogen die klachten alleen in behandeling nemen als de klagende instantie eerst zelf geprobeerd heeft met de predikant tot een oplossing te komen. In zaken die leer of leven van de predikant raken, houden zij zich aan wat daarover in de instructie voor de kerk te Zwolle-Zuid is vastgesteld (Acta GS Ommen 1993, art. 42);
- d. zij proberen samen met de predikant de pastorale verzorging van de dove en slechthorende gemeenteleden te stimuleren en te coördineren. Zij voorzien de predikant van de communicatieapparatuur die hij voor zijn werk nodig heeft;
- e. zij informeren de kerken regelmatig over het dovenpastoraat en onderhouden goed contact met de in het land bestaande dovencommissies en de dovenconsulent van Dit Koningskind;
- f. *zij voeren gesprekken met het IDP om tot een overeenkomst met het IDP te komen onder de voorwaarden dat goede geestelijke verzorging van de doven in de GKv gewaarborgd is; zij tekenen deze overeenkomst als er overeenstemming bereikt is; zij passen de bestaande regelingen en instructies waar nodig als gevolg van toetreding aan; zij verwijzen dove broeders en zusters in de GKv naar de gezamenlijke kerkdiensten van het*

IDP; zij begeleiden de overgang van de vijf regionale commissies naar de interkerkelijke commissies;

- g. zij vergaderen als regel vier keer per jaar. Zij wijzen uit hun midden een voorzitter en secretaris aan. Ook dragen ze een penningmeester voor om door de synode benoemd te worden. De voorzitter fungeert als samenroeper. Deputaten nodigen in de regel de predikant voor doven en slechthorenden uit. Hij mag als adviserend lid aan de vergaderingen deelnemen. Ook een afgevaardigde van de kerkenraad van Zwolle-Zuid kan uitgenodigd worden als adviserend lid, wanneer de deputaten of de dovenpredikant of de raad van Zwolle-Zuid hierom vragen;
- h. zij onderzoeken of er middelen voorhanden zijn om Bijbel en belijdenis zo dicht mogelijk bij de dove en slechthorende broers en zussen te brengen;
- i. als er een vacature voor dovenpredikant ontstaat, dan handelen zij naar de instructie van de GS Ommen 1993 (Acta art. 42, Besluit 6);
- j. zij rapporteren aan de volgende generale synode;
- k. zij onderzoeken of de eis gehandhaafd moet blijven dat de dovenpredikant zich in Zwolle-Zuid vestigt;
- l. zij passen de instructie aan vanwege het loslaten van het exclusieve uitgangspunt van integratie in horende gemeentes.

Besluit 3:

deputaten een budget te verlenen van € 111.000,- (2015), € 112.500,- (2016), en € 114.000,- (2017).

3 Samenstelling deputaatschap en rooster van aftreden

Leden:	Functie(s):	Aftredend:
W. Scherff	voorzitter + lid van 'smalle' deputaten	2020
H.J. Batterink	secretaris + lid financiële commissie	2014
N. Versteeg RA	penningmeester + lid financiële commissie	2014
G. J. Klapwijk	vicevoorzitter	2020
J. M. Jager-Nentjes	lid	2020
F. Schoon	lid	2017
Ds. Tjerk van Dijk	adviseur	
Predikant voor doven en slechthorenden		

4 Voortgangsverslagen

Deze zijn te vinden op:

<http://www.gkv.nl/organisatie/generale-synode/jaarrapporten-2011-14/>.

5 Geschiedenis

De kerken hebben op de synode van Ommen in 1993 besloten dat er een dovenpredikant moest komen voor de ambtelijke bearbeiding van dove en slechthorende leden van onze kerken. De Nederlands Hervormde Kerk en de Gereformeerde Kerken (synodaal) en de Christelijke Gereformeerde Kerken werkten en werken samen in het pastoraat aan de doven in het Interkerkelijk Dovenpastoraat (IDP). Sinds 2013 maken de Nederlands Gereformeerde Kerken hiervan ook officieel deel uit.

Ontstaan IDP

Deze samenwerking van de CGK en vroeger de NHK en de GKN (synodaal) en nu de PKN is historisch gegroeid vanuit de dovenschool Effatha. Na de WO-II werden er geregeld samenkomsten van doven georganiseerd op initiatief van de docenten van Effatha. De doven kwamen uit allerlei kerken en hadden gezamenlijke bijeenkomsten. Daarom is er overleg tussen verschillende kerken gekomen om gezamenlijk dovenpastoraat op te zetten. Zo ontstond het interkerkelijk dovenpastoraat. Genoemde drie kerken hebben in de jaren zeventig van de vorige eeuw besloten om alle drie een predikant vrij te stellen voor dit werk. En deze predikanten mandaat te geven in alle kerken ambtelijke handelingen te verrichten met betrekking tot doven. Voor het werk onder de doven levert de PKN twee dovenpredikanten en de CGK één. Er is een drietal regio's geformeerd; de dovenpredikanten nemen ieder een regio voor hun rekening. Daarbij bearbeiten de PKN predikanten in hun regio naast de dove PKN-ers de dove CGK-ers en NGK-ers. En de CGK-predikant werkt ook onder de dove PKN-ers en NGK-ers in zijn regio.

Zelfstandig dovenpastoraat

Als GKv hebben we ervoor gekozen om zelfstandig te werken in het dovenpastoraat. Deze koers is uiteengezet in een brochure uit 1997 van DD&S en de dovenpredikant (ds. Jaap Boerma).

Korte weergave van de brochure uit 1997

De principiële redenen om zelfstandig te werken zijn, samengevat: (1) er is in onze kerken principieel de wil om Christus te volgen, (2) de leer is beveiligd (via binding aan de Drie Formulieren van Eenheid), (3) en er wordt opgetreden tegen ongelooft en dwaling. Daarnaast is een belangrijke reden de band met de plaatselijke gemeente die in de GKv vooropstaat, bij alle activiteiten.

En meedoen met niet-gereformeerde christenen betekent onvoldoende bescherming tegen (a) het vervreemden van de plaatselijke gemeente, (b) het vervreemden van de gereformeerde leer en (c) het vervreemden van de Here.

Toch is doorgaande bezinning nodig op contact met andere dove christenen. Eerste reden hiervoor is de kleine groep dove christenen (zowel in de GKv als daarbuiten), en het gevaar van isolement. Verder wordt genoemd de behoefte bij veel (GKv-) doven zelf aan contact met andere dove christenen (vanwege het ontbreken van wezenlijk Geestelijk contact met de horende gemeente en vanwege het ongeestelijk karakter van veel activiteiten in de niet-christelijke dovenwereld).

Daarom is voor eventuele samenwerking met andere dove christenen een aantal uitgangspunten geformuleerd waaraan vastgehouden moet worden. Belangrijk is hierbij dat er altijd ruimte moet zijn om uit te komen voor de gereformeerde leer en dat er over en weer duidelijkheid moet zijn over waar iedereen voor staat, wat de verschillen precies zijn en hoe je daar samen mee om wilt gaan en dat je de kans moet aangrijpen om het mooie van de gereformeerde leer uit te dragen.

Bij de afsluitende Overwegingen staat dat bij eventuele samenwerking (a) het doel en het gebied van samenwerking duidelijk moet zijn bij alle deelnemers en (b) er geen compromissen gesloten moeten worden als het gaat om de gereformeerde leer. Tot zover DD&S en de dovenpredikant in de brochure uit 1997.

Samenspreken met andere christenen

DD&S voeren al lang gesprekken met andere christenen. Eerst uitsluitend met de CGK-Deputaten als gevolg van de groei in de relatie met deze kerken. Op de synode van Amersfoort in 2005 werd een begin van contact met het deputaatschap voor pastoraat in de gezondheidszorg (DPG) van de Christelijke Gereformeerde Kerken gemeld. Onder dit

deputaatschap valt de zorg voor dove en slechthorende mensen binnen de CGK. Doel van het contact is kennis te krijgen van elkaars werk en ook bekijken of er samenwerking mogelijk is. En zo ja, op wat voor manier? Belangrijk punt hierbij is: het samenwerkingsverband tussen de Protestantse Kerk in Nederland en de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland op het gebied van dovenzorg in het Interkerkelijke Dovenpastoraat (IDP). Men wil onderzoeken of deze deelname aan het IDP een belemmering vormt voor samenwerking tussen beide deputaatschappen.

Zwolle-Zuid 2008

Aan de synode van Zwolle-Zuid in 2008 wordt gerapporteerd dat er goede gesprekken gevoerd zijn. Daarbij zijn door DD&S o.a. vragen gesteld over het interkerkelijke samenwerkingsverband met de PKN. Van Christelijke Gereformeerde zijde is duidelijk gemaakt dat deze samenwerking plaats vindt op de grondslag van Gods Woord en de gereformeerde belijdenis. Er zijn afspraken gemaakt om het Schriftuurlijke en confessionele gehalte te bewaken en te bewaren. Voor de CGK is hierbij een belangrijk punt dat bij aanstelling van een nieuwe dovenpredikant de betrokken kerkgenootschappen vetorecht hebben.

Deputaten zijn beducht voor samenwerking met het IDP. De eerste reden is dat DD&S niet kan garanderen dat de dovendiensten die georganiseerd worden binnen de PKN confessioneel en Schriftuurlijk betrouwbaar zijn. De tweede reden is dat er verschil lijkt te zijn in de wijze waarop binnen het IDP enerzijds en binnen de GKv anderzijds invulling wordt gegeven aan de pastorale verantwoordelijkheid voor de doven en de slechthorenden. Beleidsmatig stemmen het IDP en DD&S overeen dat de pastorale verantwoordelijkheid voor doven en slechthorenden bij de plaatselijke kerk ligt, maar in de praktijk gaat het IDP er toch meer vanuit dat doven buiten hun eigen gemeente vaak hun eigen dovengemeenschap vormen, waarbij weinig tot geen contact is met de eigen gemeente en ambtsdragers. Maar ook blijft het binnen de GKv lastig dove mensen werkelijk hun plek te geven in de gemeente. De communicatie blijft een te groot struikelblok.

DD&S zien wel ruimte en mogelijkheden voor samenwerking van de dovenpredikanten van de CGK en GKv om diverse materialen uit te wisselen en samen te maken (catechese, bijbelverhalen in gebarentaal, bijbelstudiemateriaal) en om samen cursussen voor doven te maken en te geven.

Harderwijk 2011

Op de synode van Harderwijk in 2011 hadden DD&S geen nieuws te melden op dit gebied. De synode breidt hun instructie uit met een nieuw punt 'zij onderzoeken de mogelijkheden tot nauwere samenwerking in het dovenpastoraat met de CGK en de NGK en anderen.'

6 Overeenkomst van samenwerking voor de geestelijke verzorging van Doven

De Werkgroep voor het Dovenpastoraat van de Protestantse Kerk in Nederland (PKN), de Deputaten Pastoraat in de gezondheidszorg van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland (CGK) en de Commissie Dovenpastoraat van de Nederlands Gereformeerde Kerken (NGK),

overwegende dat het de arbeid van de predikanten die belast zijn met de taak van de geestelijke verzorging van de doven binnen de genoemde kerken ten goede komt wanneer de werkterreinen verdeeld worden in qua omvang van werk gelijke gebieden,

zijn, onder voorbehoud van goedkeuring door de Generale Synoden c.q. de Landelijke Vergadering van de genoemde kerken als volgt overeengekomen:

1. Werkgroep, Deputaten en Commissie vormen het samenwerkingsverband Interkerkelijk Dovenpastoraat (IDP), dat verantwoordelijk is voor beleid en uitvoering t.a.v. de geestelijke verzorging van dove leden van genoemde kerken.
2. De geestelijke verzorging van de doven dient te geschieden op basis van Schrift en belijdenis.
3. De kerken gaan met respect om met de eigenheid van de doven, hun cultuur en hun taal.
4. Onder geestelijke verzorging wordt o.a. verstaan: het voorgaan in diensten, het (individuele) pastoraat en vorming & toerusting.
5. Voor de geestelijke verzorging van doven stelt de PKN 1,5 fte predikant ter beschikking, de CGK 1 fte predikant en de NGK 0,2 fte pastoraal werker.
6. Voor de geestelijke verzorging van de doven wordt in gezamenlijk overleg het grondgebied van Nederland onder de predikanten verdeeld in qua omvang van het werk gelijke delen. De pastoraal werker zal in overleg met de predikanten aanvullend daarop een deel van de geestelijke verzorging op zich nemen.
7. De onder punt 5 bedoelde verdeling zal op zodanige wijze aan eventuele veranderingen in de feitelijke omstandigheden worden aangepast, dat de omvang van het werk steeds zo evenredig mogelijk is.
8. De predikanten zijn bevoegd tot de volledige ambtsuitoefening in de samenwerkende kerken, onverlet de rechten van de plaatselijke kerken en gemeenten.
9. De predikanten en de pastoraal werker rapporteren en zijn voor de vervulling van hun taak verantwoording schuldig aan het samenwerkingsverband van het Interkerkelijk Dovenpastoraat, onverminderd hun verantwoordelijkheid jegens hun eigen kerkelijke instanties.
10. Indien een van de functies vacant raakt, wordt in de vacature geen beroep uitgebracht of toezegging daarvan gedaan, dan nadat de Werkgroep, de Deputaten en de Commissie daarover overeenstemming hebben bereikt.
11. De predikanten en de pastoraal werker nemen in hun arbeid ten opzichte van elkaar c.q. van de plaatselijke gemeenten en kerken en van derden de volgende regels in acht:
 - a. zij zullen streven naar een zo sterk mogelijke participatie/integratie van de doven in het normale kerkelijk leven;
 - b. zij zullen zoveel mogelijk bevorderen dat de bediening van de sacramenten aan doven geschiedt in kerkdiensten voor horenden of in gecombineerde diensten voor doven en horenden.
 - c. zij zullen ernaar streven, dat in plaatsen of rayons waar een zekere concentratie van dove gemeenteleden bestaat, met medewerking van de kerkenraden interkerkelijke commissies worden gevormd, welke onder toezicht van de kerkenraden en geadviseerd door de dovenpredikant, de geestelijke verzorging van doven bevorderen
 - d. de predikanten en de pastoraal werker zullen regelmatig samenkomen ter uitwisseling van ervaringen en ter bespreking van gemeenschappelijke problemen
 - e. in uitzonderingsgevallen, waarover zij vooraf in goed overleg, rekening houdend met de belangen van de betrokkenen, tot overeenstemming zijn gekomen, kunnen de predikanten pastorale zorg verlenen aan buiten hun gebied woonachtige dove gemeenteleden;
 - f. in dovensdiensten, belegd in overleg met de Ned. Chr. Bond voor Doven, zullen de predikanten alleen in hun eigen gebied voorgaan; uitzonderingen op deze regel betrekken zij in hun periodiek overleg.
12. De leden van Werkgroep, Deputaten en Commissie zullen in het samenwerkingsverband van het Interkerkelijk Dovenpastoraat met het oog op een juiste uitoefening van hun gemeenschappelijke taak, tenminste drie maal per jaar in vergadering bijeenkomen.

13. Deze overeenkomst wordt aangegaan voor de tijd van twee jaar en wordt, tenzij zij vóór het verstrijken van die termijn schriftelijk door een der partijen is opgezegd, voor een gelijke termijn voortgezet.

Deze overeenkomst treedt in werking in aansluiting op de overeenkomst van 1971, goedgekeurd en aangepast in 1975, opnieuw aangepast in 2012 (vanwege toetreding van de NGK tot het IDP. dep.).

7 Huishoudelijk reglement Beleidsgroep Interkerkelijk Dovenpastoraat (IDP)

Definitie

Het Interkerkelijk Dovenpastoraat (*hierna te noemen IDP*) is een hulpdienst voor de drie samenwerkende kerken, te weten de PKN, de CGK en de NGK, om het pastorale werk ten behoeve van en samen met de dove leden der gemeente uit te voeren.

Uitgangspunt

Uitgangspunt van het IDP is: Ten aanzien van de dove leden van de gemeente van Christus gestalte geven aan de opdracht van Jezus: "Weid mijn schapen".

Doel

Het doel van het IDP is het bevorderen dat dove gemeenteleden een eigen, volwaardige plaats in de kerk (kunnen) innemen.

Adres

- A. Daar de verantwoordelijkheid voor de pastorale zorg in de gemeente primair berust bij de kerkenraad in de woonplaats van de dove, stimuleert en adviseert het IDP de kerkenraden bij het vervullen van deze opdracht en verleent hen zo nodig hulp hierbij.
- B. In haar pastorale zorg richt het IDP zich op de dove gemeenteleden. Zij vormen het eerste adres, waarmee het IDP in gesprek is.
- C. Bij de bovenplaatselijke ambtelijke vergaderingen (Classis, Synode) bewaakt en bepleit het IDP de belangen van de dove leden der kerk.

Uitvoering

Om het gestelde doel te bereiken is het IDP georganiseerd in een landelijke beleidsgroep en stuurgroep en regionale Interkerkelijke Commissies (*hierna te noemen I.C.'s*). Medewerkers binnen de organisatie zijn: de dovenpastores van de drie kerken, speciaal benoemde voorgangers, daartoe aangestelde functionarissen en vrijwilligers.

De taak van de Beleidsgroep is:

- het vaststellen van het beleid t.a.v. het dovenpastoraat binnen de door de kerken aangegeven kaders.
- kerkenraden bewust maken van hun opdracht t.a.v. dove leden der gemeente en hen zo nodig hierin bijstaan,
- er zorg voor dragen dat dove leden der gemeente zich bewust zijn van de plaats die ze in de gemeente van Christus innemen,
- adviseren en verantwoording afleggen aan de drie kerken,
- benoemen van voorgangers in dovendiensten, in overleg met de Stuurgroep,
- leiding geven aan het IDP, eventueel met medewerking van of uitgevoerd door de Stuurgroep.
- het jaarlijks maken van een werkplan op basis van het beleidsplan
- het maken van een jaarverslag voor de drie kerken van het IDP.

De taak van de Stuurgroep is:

- het uitvoeren van het beleid
- het organiseren van landelijke ontmoetingen.
- waar nodig stimuleren en adviseren van kerkenraden tot vorming van I.C.'s
- stimuleren en adviseren van bestaande I.C.'s
- bevorderen van contacten tussen I.C.'s onderling
- voeren van gesprekken met aspirant-voorgangers ter informatie aan de Beleidsgroep
- contact onderhouden met voorgangers
- verzorgen van publicaties in Ons Bondsblad etc.
- adviseren van de Beleidsgroep en het uitvoeren van door deze verstrekte opdrachten.
- het jaarlijks maken van een werkplan op basis van het beleidsplan
- het maken van een jaarverslag voor de beleidsgroep en de IC's

De taak van de I.C.'s is:

- Het organiseren van kerkdiensten voor doven. De samenwerkende kerken dragen hierbij zorg voor de ambtelijke vertegenwoordiging, rekening houdend met de opvattingen van de onderscheiden kerken en kerkenraden.
- Het voorbereiden van gecombineerde diensten (voor doven en horenden) onder verantwoordelijkheid van de uitnodigende kerkenraad.
- Het zoeken naar predikanten of voorgangers, die in kerkdiensten met doven kunnen voorgaan
- Het bijhouden van een register van namen en adressen en verdere noodzakelijke gegevens van dove leden.
- Toezien, dat alle daarvoor in aanmerking komende doven ten minste eenmaal per jaar (huis)bezoek ontvangen vanwege de plaatselijke gemeente, zo nodig met assistentie van de I.C.-leden.
- Stimuleren dat dove leden catechisatie ontvangen.
- Organiseren van vorming en toerusting van dove leden, bijvoorbeeld door bijbel- en gesprekskringen.
- Bevorderen van evangelisatie-arbeid.
- Toezien, dat de diaconale zorg dichtbij en veraf functioneert.

Samenstelling Beleidsgroep

PKN: 5 leden, waarvan minimaal 2 doven; CGK: 3 leden, waarvan minimaal 1 dove; NGK: 3 leden, waarvan minimaal 1 dove. In principe zoeken we naar een goede regionale spreiding. De beleidsgroep heeft een voorzitter, vicevoorzitter en een secretaris.

De dovenpastores zijn adviseurs van de Beleidsgroep. Tenminste één van hen is aanwezig op de vergadering. De Beleidsgroep kan gebruik maken van de deskundigheid van anderen.

Benoeming leden Beleidsgroep

De leden van de Beleidsgroep worden, op voordracht van de beleidsgroep, benoemd door de Dienstenorganisatie van de PKN, Deputaten pastoraat in de gezondheidszorg van de CGK en de Landelijke Vergadering van de NGK.

De zittingsduur: voor leden van de PKN 4 jaar met een maximum van 8 jaar, voor leden van de CGK 3 jaar met een maximum van 12 jaar, voor leden van de NGK 4 jaar met een maximum van 8 jaar.

In de laatste vergadering van het jaar nemen we afscheid van eventuele aftredende leden.

Minimaal een half jaar voor aftreding gaan we op zoek naar vervangers. In de eerste vergadering van het jaar verwelkomen we eventuele nieuwe leden.

Waarnemers (bijv. van andere kerken) zijn welkom, want het IDP vormt ten principale geen gesloten groep.

Verkiezing voorzitter, vicevoorzitter en secretaris

De leden van de Beleidsgroep kiezen dezen in gezamenlijk overleg uit hun midden. Het moderamen kan een voorstel doen. Als er meerdere kandidaten zijn, wordt degene met de

meeste stemmen benoemd. In de regel wordt de nieuwe voorzitter verkozen een half jaar voor vertrek van de huidige voorzitter, in verband met een inwerkperiode.

Samenstelling moderamen

Alle deelnemende kerken zijn vertegenwoordigd in het moderamen. Tenminste één dove is lid van het moderamen. De voorzitter, de vicevoorzitter en de secretaris maken deel uit van het moderamen.

Taak moderamen

Het vaststellen van de agenda van de eerstvolgende vergadering van de Beleidsgroep; het dagelijks bestuur; het eenmaal per jaar voeren van een gesprek met de vier dovenpastores aan de hand van hun werkverslagen (in de regel in mei).

Vergaderfrequentie

De Beleidsgroep vergadert minimaal 5 maal per jaar. Het moderamen vergadert minimaal 5 maal per jaar. In mei wordt het vergaderrooster voor het nieuwe jaar vastgesteld.

Besluitvorming

Er wordt besloten en gestemd door de aanwezige afgevaardigden. Voor het nemen van besluiten dient tenminste de helft van de afgevaardigden aanwezig te zijn. Is dit niet het geval, dan wordt een te nemen besluit doorgeschoven naar de volgende vergadering. Indien dan opnieuw minder dan de helft van de afgevaardigden aanwezig is, kan een besluit wel worden genomen.

Besluiten worden genomen met meerderheid van stemmen.

Over personen wordt in de regel schriftelijk gestemd. Met betrekking tot andere zaken kunnen de leden om schriftelijke stemming verzoeken. Bij staken van de stemmen tellen de stemmen van de doven dubbel.

Verhouding beleidsgroep en stuurgroep

De beleidsgroep geeft leiding aan het IDP. De stuurgroep geeft eenmaal per jaar verantwoording van haar werkzaamheden aan de beleidsgroep door middel van een verslag. Een lid van de beleidsgroep is tevens lid van de stuurgroep en fungeert als contactpersoon. Eenmaal per jaar is er een gezamenlijke vergadering van Beleidsgroep en Stuurgroep. In de regel is dat in maart. De Beleidsgroep nodigt de Stuurgroep hiervoor uit en stelt voor deze vergadering de agenda op. Doel van deze gezamenlijke vergadering is voornamelijk a. de bespreking van het verslag van de werkzaamheden van de Stuurgroep in het afgelopen jaar en b. de bespreking van het werkplan voor het nieuwe jaar aan de hand van het beleidsplan.

Tenslotte

In zaken waarin dit reglement niet voorziet bereidt het moderamen een besluit voor.